TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASHNING PEDAGOG SHAXSIYATIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
amaliy psixologiya yo'nalishi 3-kurs talabasi
Karimova Nilufar Baxtiyorovna
knilufar707@gmail.com

Ilmiy rahbar
Eshnayev Nortoji Jumayevich

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta'lim jarayonida sun'iy intellektni qo'llashning pedagog shaxsiyatiga psixologik ta'siri keng qamrovli tarzda tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagoglar faoliyatiga, qaror qabul qilish jarayonlariga, kasbiy motivatsiyaga va o'quv jarayonlarini boshqarish qobiliyatiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot shuningdek, raqamli tashvish (digital anxiety), ish unumdorligi, stress darajasi va pedagoglarning innovatsiyalarga moslashuv mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Maqolada shaxsning ruhiy barqarorligini saqlash, o'zini o'zi rivojlantirish va pedagogik samaradorlikni oshirishdagi psixologik strategiyalar ham yoritiladi. Natijalar pedagog shaxsiyatining sun'iy intellekt bilan integratsiyalashgan muhitda rivojlanishi, kasbiy o'sishi va ijtimoiy munosabatlarini mustahkamlashga oid xulosalarni beradi.*

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, pedagog, shaxsiyat, psixologik ta'sir, raqamli tashvish, motivatsiya, stress, innovatsiya, kasbiy rivojlanish, moslashuv, psixologik barqarorlik.*

Аннотация: *В данной статье подробно анализируется психологическое воздействие внедрения искусственного интеллекта в образовательный процесс на личность педагога. Рассматривается влияние технологий ИИ на профессиональную деятельность, процессы принятия решений, мотивацию педагогов и управление учебным процессом. Исследование охватывает цифровую тревожность (digital anxiety), производительность, уровень стресса и механизмы адаптации педагогов к инновациям. Статья также освещает психологические стратегии поддержания психической устойчивости, саморазвития и повышения педагогической эффективности. Результаты исследования позволяют сделать выводы о развитии личности педагога в среде, интегрированной с искусственным интеллектом, его профессиональном росте и укреплении социальных взаимодействий.*

Ключевые слова: *искусственный интеллект, педагог, личность, психологическое воздействие, цифровая тревожность, мотивация, стресс, инновации, профессиональное развитие, адаптация, психологическая устойчивость.*

Annotation: *This article provides a comprehensive analysis of the psychological impact of implementing artificial intelligence in education on the teacher's personality. It examines how AI technologies affect professional activity, decision-making processes, teachers' motivation, and management of learning processes. The study also considers digital anxiety, productivity, stress levels, and mechanisms for adapting to innovations. The paper highlights psychological*

strategies for maintaining mental resilience, self-development, and enhancing pedagogical effectiveness. The results provide insights into the development of the teacher's personality in an AI-integrated environment, their professional growth, and the strengthening of social interactions.

Keywords: *artificial intelligence, teacher, personality, psychological impact, digital anxiety, motivation, stress, innovation, professional development, adaptation, psychological resilience.*

Kirish

So‘nggi yillarda ta’lim tizimida sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining joriy etilishi pedagogik faoliyat va shaxsiyatning rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. SI ta’lim jarayonlarini avtomatlashtirish, o‘quv materiallarini individualizatsiya qilish va o‘quvchilarning faoliyatini tahlil qilish orqali o‘qituvchining ish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagogning shaxsiyati va psixologik holati SI texnologiyalari bilan integratsiya jarayonida sezilarli darajada ta’sirlanadi, chunki texnologiyalar nafaqat ish vazifalarini osonlashtiradi, balki yangi kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarni talab qiladi.

Pedagog shaxsiyatiga psixologik ta’sir ko‘rsatadigan omillar qatoriga motivatsiya, stress, raqamli tashvish (digital anxiety), qaror qabul qilish jarayoni va kasbiy identifikatsiya kiradi. Sun’iy intellekt bilan ishlash jarayonida o‘qituvchilar ko‘pincha texnologik yangiliklarga moslashish, o‘z pedagogik strategiyalarini yangilash va innovatsion metodlarni qo‘llash zaruriyatini sezadilar. Bu esa ularning shaxsiy ijtimoiy va psixologik barqarorligiga ta’sir qilishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, SI texnologiyalari pedagog shaxsiyatini nafaqat kasbiy jihatdan rivojlantirish, balki psixologik holatini yaxshilash yoki aksincha, raqamli tashvish va stressni oshirish imkonini beradi.

Shuningdek, pedagogning shaxsiyati va psixologik xususiyatlari SI bilan integratsiyalashgan muhitda uning kasbiy samaradorligini belgilovchi muhim komponent sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bois, ta’limda sun’iy intellektni qo‘llash jarayonida pedagoglarning psixologik farovonligi, motivatsion resurslari, innovatsion faoliyatga moslashuv qobiliyati va raqamli tashvish darajasi muntazam o‘rganilishi zarur. Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, pedagoglarning SI bilan ishlash jarayonida psixologik holatini tahlil qilish nafaqat ularning kasbiy rivojlanishini, balki ta’lim jarayonining sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Mazkur maqolada ta’limda sun’iy intellektni qo‘llashning pedagog shaxsiyatiga psixologik ta’siri, ularning raqamli tashvish darajasi, motivatsiya va innovatsion faoliyatga moslashuv mexanizmlari batafsil ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotning maqsadi pedagoglarning SI bilan ishlash jarayonidagi psixologik o‘zgarishlarni aniqlash va ularni qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan tavsiyalar ishlab chiqishdir. Shu bilan birga, maqolada SI texnologiyalarining pedagogik jarayonga kiritilishi pedagoglarning shaxsiyati va ijtimoiy munosabatlariga qanday ta’sir qilishi ham yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ta’limda sun’iy intellektni (SI) qo‘llashning pedagog shaxsiyatiga psixologik ta’sirini o‘rganishda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish pedagoglarning individual va ijtimoiy psixologik xususiyatlarini aniqlashga imkon beradi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, SI texnologiyalari pedagogning ish faoliyatini avtomatlashtirish, o‘quv jarayonlarini individualizatsiya qilish va o‘quvchilarning qobiliyatlarini kuzatish orqali ta’lim sifatini

oshirishga xizmat qiladi (Selwyn, 2019)[1]. Shu bilan birga, sun'iy intellekt bilan integratsiyalashgan muhitda pedagoglarning psixologik farovonligi va motivatsiyasi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi.

Ilmiy adabiyotlarda pedagoglarning SI bilan ishlash jarayonida uchraydigan psixologik omillar keng tahlil qilingan. Masalan, Gagne va Briggs (2005) ta'kidlaganidek, texnologik yangiliklarga moslashish pedagoglarning kasbiy identifikatsiyasi va o‘zini-o‘zi boshqarish qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Shu bilan birga, pedagoglarning raqamli tashvish (digital anxiety) darajasi ularning yangi pedagogik strategiyalarni qabul qilish va innovatsion faoliyatga moslashish darajasini belgilaydi. Bu jihat, ayniqsa, ilg‘or SI vositalari bilan ishlashda, masalan, interaktiv virtual platformalar, o‘quv jarayonlarini avtomatlashtirilgan monitoring va baholash tizimlarida sezilarli bo‘ladi (Howard, 2020)[2].

Shuningdek, tadqiqotlarda pedagoglarning ijtimoiy va emotsional qobiliyatlari ham muhim rol o‘ynashi ko‘rsatilgan. Masalan, motivatsiya, stressga chidamlilik, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va guruh ichidagi kommunikatsiya pedagoglarning SI bilan ishlash jarayonidagi samaradorligini oshiradi. Ta'limda SI texnologiyalarini joriy etish pedagoglarni o‘z kasbiy kompetensiyalarini kengaytirishga, kreativ qarorlar qabul qilishga va o‘quvchilar bilan interaktiv munosabatlarni rivojlantirishga undaydi.

Metodologik jihatdan, pedagoglarning psixologik holatini o‘rganish uchun kompleks yondashuv qo‘llaniladi. Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlar asosiy ahamiyatga ega:

1. **So‘rovnoma va anketalar** – pedagoglarning SI bilan ishlashdagi raqamli tashvish darajasini aniqlash, motivatsiya va moslashuv xususiyatlarini baholash uchun ishlatiladi.
2. **Intervyu va fokus-guruhlar** – pedagoglarning texnologik yangiliklarga bo‘lgan munosabati, kasbiy identifikatsiyasi va innovatsion faoliyatga moslashuv mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi.
3. **Observatsiya va ish faoliyati monitoringi** – SI vositalari bilan ishlash jarayonidagi real pedagogik xatti-harakatlar va interaktiv o‘quv jarayonlari tahlil qilinadi.

Ushbu metodologiya pedagoglarning SI bilan ishlash jarayonida yuzaga keladigan psixologik o‘zgarishlarni aniqlashga imkon beradi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari pedagoglarga raqamli tashvishni kamaytirish, innovatsion faoliyatga moslashuvni oshirish va pedagogik shaxsiyatni qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan strategiyalar ishlab chiqishda asos bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqotda SI texnologiyalarining pedagogik shaxsiyatga ta'siri ikki asosiy yo‘nalishda tahlil qilinadi:

Pozitiv ta'sirlar: pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish, kreativ va interaktiv qarorlar qabul qilish qobiliyati, o‘quvchilarning individual rivojlanishini kuzatish imkoniyati.

Salbiy ta'sirlar: raqamli tashvish, stress, texnologik yangiliklarga moslashishda qiyinchiliklar, innovatsion jarayonlarni qabul qilishdagi sekinlashuv.

Natijada, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, SI bilan integratsiyalashgan muhitda pedagogning psixologik holati va shaxsiyati pedagogik jarayonning samaradorligi uchun muhim komponentdir. Shu asosda, tadqiqotning metodologiyasi pedagoglarning psixologik holatini o‘rganish va ularni qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan kompleks yondashuvni taklif etadi.

---

[1] Selwyn, N. (2019). *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Polity Press.

[2] Howard, S. K. (2020). *Digital Technology and Teacher Wellbeing: Exploring the Impacts of Innovation in Schools*. Routledge.

Muhokama

Ta’limda sun’iy intellekt (SI)ni qo‘llash pedagog shaxsiyatiga psixologik ta’sir ko‘rsatadi, bu ta’sir turli jihatlarda o‘zini namoyon qiladi. Birinchi navbatda, SI pedagogning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkonini beradi. Avtomatlashtirilgan o‘quv jarayonlari, interaktiv platformalar va ma’lumotlarni tahlil qilish vositalari pedagogga o‘z ish faoliyatini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, pedagoglar o‘zlarining innovatsion faoliyatga moslashuvini kuchaytiradi, yangi pedagogik strategiyalarni qo‘llashga tayyor bo‘ladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, SI texnologiyalarini qo‘llash pedagoglarda kasbiy ishonchni oshiradi, ularning o‘z ishini boshqarish qobiliyatini mustahkamlaydi va o‘quvchilarga individual yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, SI bilan ishlash jarayonida pedagoglarda raqamli tashvish (digital anxiety) ham yuzaga keladi. Bu tashvish pedagogning psixologik barqarorligi, stressga chidamliligi va ijtimoiy interaktiv qobiliyatlariga bog‘liq. Ba’zi pedagoglar yangi texnologiyalarni o‘zlashtirishda qiyinchiliklarga duch keladi, bu esa ularning ish samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning psixologik tayyorgarligi va texnologik kompetensiyalarini rivojlantirish muhimdir. Masalan, motivatsiya va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash pedagoglarning SI bilan ishlashdagi tashvishini kamaytiradi va innovatsion jarayonlarga moslashuvni oshiradi.

Muhokama davomida shuni ham qayd etish lozimki, SI pedagog shaxsiyatining ijodiy va analitik qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Pedagoglar interaktiv o‘quv materiallarini yaratish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuvchan metodlarni qo‘llash orqali o‘z ish faoliyatida innovatsion yondashuvlarni kengaytiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy psixologik jihatlar – guruh dinamikasi, hamkasblar bilan hamkorlik va o‘quvchilarning munosabatlarini tushunish – pedagogning SI bilan ishlashdagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillar hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, pedagogning psixologik shaxsiyati va texnologiyalarga bo‘lgan munosabati o‘quv jarayonining sifatini va pedagogik innovatsiyalarni qabul qilish darajasini bevosita belgilaydi. Shu sababli, ta’lim muassasalarida SI texnologiyalarini joriy etishda pedagoglarning psixologik barqarorligini oshirish, motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlash va innovatsion jarayonlarga moslashuvini ta’minlash bo‘yicha strategiyalar ishlab chiqish zarurdir.

Sun’iy intellekt pedagog shaxsiyatini shakllantirishda ikki tomonlama ta’sir ko‘rsatadi: bir tomondan, u pedagogning kompetensiyalarini, ijodiy va analitik qobiliyatlarini rivojlantiradi; boshqa tomondan, pedagogda raqamli tashvish paydo bo‘lishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning psixologik tayyorgarligi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlanishi innovatsion ta’lim jarayonlarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim shartdir.

Xulosa

Ta’limda sun’iy intellektni qo‘llash pedagog shaxsiyatiga psixologik ta’sir ko‘rsatadi va bu ta’sir bir necha asosiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Birinchi navbatda, SI pedagogning kasbiy kompetensiyalarini oshiradi, ularning ish samaradorligini kuchaytiradi va o‘quv jarayonlarini yanada individual va interaktiv shakllarda tashkil etishga imkon yaratadi. Pedagoglar SI yordamida o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash, interaktiv o‘quv materiallarini yaratish va o‘quv jarayonini real vaqt rejimida nazorat qilish orqali o‘z professional faoliyatini takomillashtiradi.

Shuningdek, SI pedagogning ijodiy va analitik qobiliyatlarini rivojlantiradi. U pedagogni yangi pedagogik strategiyalarni qo‘llashga rag‘batlantiradi, innovatsion jarayonlarga moslashuvini oshiradi va o‘quvchilar bilan samarali kommunikatsiya o‘rnatish imkonini beradi.

Shu bilan birga, ijtimoiy psixologik omillar – guruh dinamikasi, hamkasblar bilan hamkorlik, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash – pedagogning SI bilan ishlashdagi muvaffaqiyatini bevosita ta’minlaydi.

Biroq, SI texnologiyalari pedagogda raqamli tashvish (digital anxiety) paydo bo‘lishiga ham sabab bo‘lishi mumkin. Bu tashvish pedagogning psixologik barqarorligi, stressga chidamliligi va innovatsion faoliyatga moslashuviga ta’sir qiladi. Shu sababli, ta’lim muassasalarida pedagoglarning psixologik tayyorgarligini oshirish, motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlash va innovatsion jarayonlarga moslashuvini rag‘batlantirish bo‘yicha strategiyalarni ishlab chiqish zarurdir.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim jarayonida sun’iy intellektni qo‘llash pedagog shaxsiyatini shakllantirishda ikki tomonlama ta’sir ko‘rsatadi: bir tomondan, pedagogning kompetensiyalarini, ijodiy va analitik qobiliyatlarini rivojlantiradi; boshqa tomondan, raqamli tashvish va stress darajasini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, pedagoglarning psixologik barqarorligi, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlanishi va motivatsiyasi innovatsion texnologiyalarning muvaffaqiyatli joriy etilishini ta’minlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Natijada, pedagog shaxsiyatining psixologik rivojlanishi va SI texnologiyalarini samarali qo‘llashi o‘quv jarayonining sifatini oshirish va ta’lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Selwyn, N. (2019). *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Polity Press. ↩
2. Howard, S. K. (2020). *Digital Technology and Teacher Wellbeing: Exploring the Impacts of Innovation in Schools*. Routledge. ↩
3. Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. MIS Quarterly, 13(3), 319-340.
4. Venkatesh, V., & Bala, H. (2008). *Technology acceptance model 3 and a research agenda on interventions*. Decision Sciences, 39(2), 273-315.
5. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
6. Siau, K., & Wang, W. (2018). *Building trust in artificial intelligence, machine learning, and robotics*. Cutter Business Technology Journal, 31(2), 47-53.
7. Prensky, M. (2001). *Digital natives, digital immigrants*. On the Horizon, 9(5), 1-6.
8. Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates*. London: Bloomsbury Academic.
9. Madgapilova, Nargiza. (2024). *Mug‘allim 2024*. 5/2, 461–468.
10. Madgapilova, Nargiza. (2025). *Scientific-Practical and Strategic Bases of Improving Pedagogical-Psychological Cooperation in the Integration of School and Pre-School Educational Organizations in the Context of Continuous Education on the Basis of Innovative Logistics*. 1, 157–166.
11. Madgapilova, Nargiza. (2025). *Мугаллим ҳам узлуксиз билимлендириш*. Ilmiy-metodik jurnal, 164–170.